

Ochrana cti podle zákona z 28. června 1933, č. 108 Sb. z. a n.

Jaroslav Kallab.

1. Zákonem z 28. června 1933, č. 108 Sb. byla ochrana cti na území republiky unifikována a nově upravena. Na novou úpravu působily tedy nejen snahy unifikační, které v tomto oboru byly zvláště naléhavé, poněvadž jde o činy velmi často se vyskytující, jejichž posouzení v obou právních oblastech republiky značně se rozcházelo. Zároveň působily i snahy vhodnější úpravou zabránit nesrovnalostem, jež zvláště se vyskytovaly při urážkách tiskem, kde, jak známo, spolu koliduje zájem na ochraně individuální cti s obecným zájmem na veřejné kontrole a kritice činnosti osob veřejně činných, konflikt zájmů, jež v rámci platného práva ani po tiskové novele z r. 1924 se nepodařilo vždy uspokojivě řešiti. Konečně samo vymezení skutkových podstat, třeba se již vžilo, bylo uznáno za potřebné nové úpravy, jmenovitě, aby odpadlo dosavadní rozlišení mezi útokem na čest trestným jen policejně a útokem soudně trestným.

Tento rozdíl proti platnému právu bije nejvíce do očí. Zákon totiž útoky na čest nerozlišil podle způsobu, jímž na čest se útočí, nýbrž podává v § 1 pod názvem „urážka“ obecnou skutkovou podstatu slučující jakýkoliv útok na čest, proti němuž ostatní případy, pomluva, utržení na cti a výčitka trestního stíhání nebo trestu se jeví jako skutkové podstaty speciální, jako kvalifikované případy obecné urážky. Důsledkem toho je urážka podle § 1 vymezena tak široce, že v sobě obsahuje všechny dosavadní útoky na čest, a to i ty, jež dosavad byly podle § 1339 a 1340 o. z. o. trestny jen policejně. Podle § 1 dopouští se totiž urážky, kdo někomu na dávkou, zlým nakládáním, vyhrůžkou zlého nakládání, vydáváním v posměch nebo jinak na cti ublíží.

Jest tedy urážkou každé jednání, jímž někdo jiný trpí újmu na cti. Pojmu cti zákon nevymezuje. Aníž můžeme na tomto místě podrobněji rozebíratí tento sporný pojem, musíme přece varovati, aby čest nebyla směřována s dobrou pověstí nebo se sociálním postavením, ani se subjektivním sebehodnocením. Pojem cti jako součást skutkové podstaty trestného činu si nejlépe ujasníme, uvědomíme-li si rationem legis. Trestní právo má podnět zabývatí se ctí, poněvadž na určitém, a to již dosti nízkém stupni kulturního vývoje by byl společenský život nemožný, kdyby zaručoval jednotlivci jen jeho život a svobodu, tedy res-

pektoval jednotlivce jen jako psychofysickou bytost, jež společenským řádem jest chráněna ve své integritě i ve svobodě svého rozhodování; právní řád musí jej respektovati i jako bytost mravní, t. j. zaručiti mu uznání za člena společnosti, člena vykazujícího takové vlastnosti, že možno s ním ve společenském životě počítati, že možno naň spoléhati v tom směru, že neporuší nejen normy právní, nýbrž ani ty normy mravní, jež umožňují společenský život. Čest tedy není dobrá pověst, ani společenské postavení, nýbrž jest podmínkou společenského postavení, v němž, plníme-li dobře speciální povinnosti tohoto postavení, požívám dobré pověsti. Proto může býti moje čest dotčena i činem, jenž se nedotýká ani mého společenského postavení, ani mé pověsti. Na druhé straně nelze zasažení cti posuzovati jen podle subjektivního stavu nelibosti, jež ve mně vzbudí urážlivé jednání. Neboť tu jde o společenskou hodnotu člověkovu, tedy o stav, jež nutno posuzovati objektivně *).

Od urážky liší se p o m l u v a intenzitou útoku na čest. Tato intenzita se projevuje jednak tím, že útok musí se státi před třetí osobou, že spočívá v uvádění neb sdělování určitých skutečností (na př. činů, ale i vlastností a smýšlení), a že újma na cti jest s to, aby uraženého v opovržení uvedla, neb v obecném mínění snížila. Činnost trestnou zákon označuje jako uvádění nebo sdělování skutečností, aby vyznačil, že trestný je nejen původce, nýbrž i rozšiřovatel hanlivé zprávy.

Konečně utrhání jest zase kvalifikovaný případ pomluvy, při čemž kvalifikační moment spočívá v tom, že pachatel věděl, že skutečnost uváděná nebo sdělená je nepravdivá, tedy pomluva mala fide.

Z povahy cti jako společenské hodnoty člověkovy plyne, že újmu na cti mohou trpěti zásadně jen nepravdivými údaji; vždyť je-li urážlivé sdělení pravdivé, netrpím újmy na cti, nýbrž sdělením se jen zjišťuje, že ve směru, o nějž jde, cti nemám.

Jen v případě, že proti mně vedeno bylo trestní řízení, jež se skončilo jinak, než odsuzujícím rozsudkem, nebo že jsem byl odsouzen a trest si odpykal, neb nastala jiná okolnost se stejným účinkem, nechce právní řád, aby mému začlenění do společenského života stála v cestě výtku trestního stíhání nebo odpykaného trestu. Proto trestá podle § 4 jako v ý č i t k u t r e s t n í h o s t í h á n í nebo t r e s t u takovou pravdivou výtku, ovšem jsou-li splněny dvě další podmínky, že totiž se tak stalo v úmyslu potupiti, a že jsem svým chováním nedal k takové výtce sám příčinu.

Všechny tyto čtyři skutkové podstaty jsou kvalifikovány

*) Proto pokládám za pochybné, jestliže zákon za urážku prohlašuje i projev, jenž nedošel k vědomí třetí osoby; tu spíše jde o nepřístojnost, o obtěžování atd., než o útok na čest; sed lex est.

jako přestupky; přečiny se stávají, byly-li spáchány obsahem tiskopisu.

2. Podle našeho hořejšího výměru cti může subjektem cti být jen žijící člověk. Jestliže zákon v určité míře poskytuje ochrany cti také zemřelým a určitým subjektům fiktivním, dlužno tomu rozuměti tak, že jest skutkové podstaty útoku na čest analogicky aplikovati také na útoky na tyto subjekty. Z toho plyne, že tu jde o výjimku z pravidla, již jest strictissime interpretari. Takovými subjekty jsou mimo osoby zemřelé: Zákodárné sbory, jejichž předsednictva, výbory a komise, vláda, soudy a takové úřady a sbory, které jsou po zákonu povolány k výkonu veřejné správy; dále branná moc, četnictvo, sbory strážné bezpečnosti a veškeré jejich samostatné části; konečně korporace zákonně uznané. K těmto korporacím dlužno počítati nejen ty právní subjekty, jejichž organisace přímo vyplývá ze zákona, jako stavovské komory, nemocenské pojišťovny, nýbrž i spolky podle zákona spolkového, nikoliv však náboženské společnosti, jimž se dostává ochrany § 303. V tom směru pokládám za pochybný výklad podaný v komentáři Hrabánek-Milota (Nové československé právo tiskové) na str. 202.

Vedle těchto fiktivních subjektů propůjčuje náš zákon stejné ochrany též politickým organisacím a periodickým tiskopisům, ale s třemi omezeními: totiž, že tyto subjekty jsou chráněny jen proti pomluvě a utrhaní, a to s dalším omezením, že čin byl spáchán obsahem tiskopisu, nebo před početným shromážděním, a konečně, že jde o politickou organizaci resp. tiskopis tuzemský.

3. Rozumí se, že i při útocích na čest jednání, má-li být trestné, musí být i právné. Pochybnosti v tom směru se vyskytující, jmenovitě pokud jde o oprávněnou kritiku, řeší zákon výslovným předpisem § 6, podle něhož čin není trestný, byla-li jím plněna právní povinnost nebo vykonáváno právo, a meze oprávnění nebyly překročeny, nebo nebyly-li překročeny meze věcného posuzování vědeckého, uměleckého nebo jiného podobného výkonu.

Složitější jest věc, pokud jde o znak skutkové podstaty, jež jsme nahoře vyvodili z pojmu cti, že totiž vinění na cti důtklivé musí být nepravdivé. Tato otázka týká se jen urážky a pomluvy, poněvadž pro utrhaní jest právě charakteristické, že pachatel věděl o nepravdivosti svého tvrzení, výčitka trestního stíhání nebo trestu je pak vůbec podle tohoto předpisu trestná jen, je-li pravdivá (kdyby byla nepravdivá, mohla by být pomluvou).

Jako v dosavadním právu stanoví i náš zákon praesumptio-nem juris, že hanlivý projev je nepravdivý. Soudce tedy není oprávněn zkoumati pravdivost, leda když obviněný excepceí uplatňuje důvod beztrestnosti, spočívající v pravdivosti jeho

tvrzení. Pak však zase se uplatní zásada pravdy materiální, takže soud není vázán ani souhlasným skutkovým přednesem stran, ani důkazy jimi nabízenými. Výjimka je jen podle § 8, pokud jde o důkaz trestného činu. Tu stačí pravoplatný odsuzující rozsudek (nález disciplinární a pod.), t. j., je-li tu tento průsoud vázán, je jím soud vázán, což ovšem může vésti k pochybným výsledkům, na př. při cizozemském, snad kontumačním rozsudku nebo ve stadiu, kdy se jedná o obnovu řízení a kdy první rozsudek je ještě pravoplatný.

Pokud jde o provádění důkazu, stanoví zákon tři důležitá pravidla: Především, že soud má přihlížeti ke všem částem inkriminovaného projevu, pokud vnitřně souvisejí, a to i když některá jeho část nebyla zažalována, při čemž k podřadným, na podstatě obvinění ničeho neměnicím částem projevu nemá se přihlížeti. Za druhé, poněvadž skutečností je ve smyslu zákona i určité smýšlení nebo vlastnost uraženému přičítaná, stanoví zákon v § 8, že tyto skutečnosti se dokazují skutky, které ospravedlňují úsudek v projevu obsažený. Tu tedy jest věci obviněného, aby excipiendo uvedl nejen pravdivost svého úsudku, nýbrž i skutky, o něž svůj úsudek opírá, takže i v tom směru jest soudce vázán, že nemůže za podklad svého rozhodnutí vzíti skutky uraženého, jichž pachatel se nedovolává. Konečně pravidlem jest, že se požaduje důkaz pravdy, t. j., poněvadž jde o empirická fakta, jež nikdy nelze dokázati s tou absolutní evidencí, jako poučky exaktních věd, onen stupeň věrohodnosti provedených důkazů, jehož se požaduje k utvoření soudcovského přesvědčení podle § 258 tr. ř.

Soud však může zpravidla se spokojiti nižším stupněm pravděpodobnosti, totiž t. zv. důkazem omluvitelného omylu. Důkazem omluvitelného omylu nazývá zákon v § 6 důkaz takových okolností, pro které skutečnosti tvořící předmět žaloby mohly důvodně býti pokládány za pravdivé. Nezáleží tu na tom, byly-li tyto okolnosti pachateli v době činu známy, a může-li se tedy dovolávati nedostatku kulpy, jako na druhé straně nezáleží na tom, zda sám subjektivně je pokládal za přesvědčivé.

Co do právních účinků není rozdílu mezi důkazem pravdy a omluvitelného omylu, až na to, že byl-li proveden jen důkaz omluvitelného omylu, může žalobce žádati, aby v osvobozujícím rozsudku bylo vyřčeno, že pravdivost inkriminovaného projevu nebyla dokázána (§ 7, odst. 3.), a že přes osvobození obviněného není žalobce povinen mu nahraditi útraty (§ 34, odst. 4.). Podstatný je však rozdíl mezi obojím tímto důkazem, pokud jde o jejich přípustnost v případě, že útok na čest se stal obsahem tiskopisu nebo rozšiřovaného spisu, ve shromáždění nebo před zástupem. V tomto případě exkulpuje důkaz omluvitelného omylu jen tehdy, stal-li se projev ve veřejném zájmu (totiž tý-

ká-li se uspořádání věci veřejných a sociálních, zachovávání zákonů a nařízení, odstranění zlořádů z veřejné správy a z veřejného života vůbec), nebo bylo-li ho potřebí k obhájení oprávněného zájmu soukromého (§ 6).

Přípustnost obojího důkazu je však dále omezena v případech, že inkriminovaná skutečnost se týká života rodinného, nebo vůbec soukromého. Poněvadž tu jde nejen o zájem na ochraně cti, nýbrž i o zájem na ochraně tajemství soukromého života, musí tu býti zvláštní důvod, proč tohoto tajemství netřeba dbáti. Důvod ten spočívá buď v tom, že tu v době činu byly zvláštní okolnosti, které odůvodňovaly nutnost uvéstí nebo sdělití tyto skutečnosti a nutnost učiniti tak způsobem, jakým čin byl spáchán, nebo v tom, že toto tajemství je již beztoho prolomeno buď tím, že inkriminovaná skutečnost je předmětem veřejného jednání soudu, nebo v případech, kdy skutečnost inkriminovaná tvoří trestný čin soukromožalobní, že ten, kdo je oprávněn k soukromé žalobě, tajemství se vzdal, podav soukromou žalobu nebo učiniv sám trestný projev.

4. Pokud jde o sankce na činy v našem zákoně uvedené, jsou tu dvě zvláštnosti, totiž jednak přípustnost upustiti od potrestání, jednak přípustnost výroku o uveřejnění rozsudku.

Soud musí upustiti od potrestání především, jestliže žalobce prohlásí, že nežádá, aby vinník byl potrestán, k čemuž má právo až do chvíle, kdy soud první stolice počal prohlášovati rozsudek; dále jestliže v případě urážky tiskem obviněný dal dostiučinění soudem při smírčím roku za přiměřené uznání nebo je pro bezdůvodný odpor uraženého dáti nemohl. Konečně, jde-li o pouhou urážku podle § 1, upustí také soud od potrestání, byla-li urážka vyprovokována. Soud může upustiti od potrestání, jestliže vinník dal žalobci před počátkem hlavního přeličení přiměřené zadostiučinění.

Je-li čin kvalifikován jako utrhaní, pak nikdy nelze od potrestání upustiti. Poněvadž soud je návrhy žalobcovými vázán jen pokud jde o individualitu, nikoliv pokud jde o právní posouzení činu, mám za to, že nelze upustiti od potrestání ani když žalobce, kvalifikuje čin omylem jako pomluvu, navrhl, aby trest nebyl uložen, ani když soudce, jenž řídil smírčí rok, uznal zadostiučinění za dostatečné, pokládaje čin omylem za pomluvu, kdežto soud rozhodující jej uznal za utrhaní. To vyplývá ostatně i z § 9, odst. 4.

Upuštění od potrestání má stejné účinky jako prominutí trestu, jenže se nedotýká výroku o uveřejnění rozsudku. Aby se vyrovnala nesrovnalost, která by vznikla mezi upuštěním od potrestání a podmíněným odsouzením, kdy s úspěchem absolvovaná doba zkušební má účinky podobné zahlazení odsouzení, stanoví § 10, že nebude-li vinník do dvou let znovu odsouzen (pro jakýkoliv čin), může býti zahlazení takového rozsudku po-

voleno, i když tu není ostatních podmínek zahlazení (na př. je-li tu předchozí odsouzení, jež nelze ještě zahladit). (Oba výklady v komentáři Hrabánek-Milotově, na str. 232, pokládám za pochybné; argum. analogie stavu, jaký by nastal při podmíněném odsouzení.)

Výrok o uveřejnění rozsudku je možný jen v odsuzujícím rozsudku a spočívá v tom, že soud tu přiznává žalobci na jeho žádost právo, aby dal uveřejnit odsuzující rozsudek na útraty odsouzeného, při čemž určí bližší modalities uveřejnění, jmenovitě nejvyšší částku nákladu. Podmínkou toho výroku jest však, že uveřejnění jest v zájmu veřejném nebo v důležitém zájmu soukromém.

Všem těmto výrokům, jak tomu, že pravdivost inkriminovaných skutečností nebyla prokázána (ač obviněný byl osvobozen, poněvadž se mu zdařil důkaz pravdy), tak výroku o upuštění od potrestání, i výroku o uveřejnění rozsudku (jakož i tomu, že tyto výroky nebyly učiněny), lze odporovati odvoláním, o němž se rozhoduje ve formách, v nichž se rozhoduje o výroku o trestu (§ 33).

Promléecí lhůta pro všechny činy trestné podle tohoto zákona stanovena jednotně na šest měsíců.

5. Čtyřem trestným činům, vymezeným v tomto zákoně (urážce, pomluvě, utržení a vytýkání trestu), klade zákon po určitých stránkách na roveň přestupek opominutí povinné péče, jehož se podle § 4 zákona o urážkách tiskem autor, když v jeho periodickém tiskopise byl uveřejněn projev č. 124/24 ve znění vyhlášky č. 145/33 dopouští odpovědný redaktor skutkovou podstatu některého z těchto přečinů, jež mu sice nelze přičítati, při němž však zanedbal takové pozornosti, při jejímž povinném užití nebyla by zpráva pojata do tiskopisu. Při neperiodickém tiskopise nastupuje místo odpovědného redaktora nakladatel (vydavatel), a není-li znám, tiskař (jeho odpovědný zástupce), § 13 zák. č. 124/24 ve znění vyhl. č. 145/33.

Při tomto přestupku platí, pokud jde o exkulpační důvod vyloučené protiprávnosti a důkazu pravdy i omluvitelného omylu, stejné zásady, jako při útocích na čest (§ 6, odst. 5.), a rovněž pokud jde o zásady upuštění od potrestání (§ 9, odst. 5.). Zvláštnost však nastává, pokud jde o ukládání trestů za tento přestupek. Tu totiž neplatí, jako podle obecného práva, zásada absorpce nýbrž, pokud jde o činy časově oddělené, zásada kumulace s omezením, že úhrn trestů na svobodě uložených za sbíhající se trestné činy nesmí převyšovati dvojnásobnou nejvyšší výměru trestu, stanoveného na nejtěžší z nich (§ 11).

6. Jako podle práva dosavadního, stíhají se činy trestné podle tohoto zákona zásadně k obžalobě soukromé. K ní oprávněn je ten, komu bylo trestným činem ublíženo. Je-li mladší osmnácti let nebo zbaven svéprávnosti z jiného důvodu

než pro marnotratnictví, vykonává zaň žalobní právo jeho zákonný zástupce. Není-li ho, nebo je-li tu odpor zájmů, je-li sám pachatelem, nebo odpírá-li bezdůvodně podati žalobu, ustanoví kurátora ad actum trestní soud první stolice na žádost oprávněného, již podati má do lhůty žalobní. Za korporace vykonávají právo žalobní osoby oprávněné je zastupovati před soudy civilními. Za politické organisace, pokud nejsou právníckými osobami, vykonávají toto právo osoby, které podle jejich organizačních pravidel jsou oprávněny je zastupovati na venek. Za periodický tiskopis vykonává právo žalobní vlastník, vydavatel neb odpovědný redaktor (§ 16).

Míří-li čin proti zemřelému nebo nezvěstnému, přísluší právo žalobní jeho manželu, dětem, vnukům, rodičům nebo starým rodičům. Není-li jich, nebo je-li jediný takto oprávněný sám pachatelem, tedy přechází právo žalobní na sourozence a ty osoby, které před jeho smrtí nebo před tím, když se stal nezvěstným, žily s ním ve společné domácnosti. Tyto osoby nastupují ve stejném pořadí také na místo osoby k soukromé žalobě oprávněné v případě, že zemřela dříve, než její žalobní právo bylo konsumováno (§ 15).

Žalobní lhůta činí dva měsíce ode dne, kdy osoba oprávněná se dověděla o činu a o osobě pachatele (§ 17). Zvláštnosti v počítání této lhůty nastávají:

1. Zemřel-li oprávněný dříve, než prošla žalobní lhůta, počítá se lhůta osobám, jež za něho mohou žalobu podati, ode dne úmrtí. Podal-li již zemřelý žádost za stíhání, mohou osoby oprávněné prohlásiti do dvou měsíců od jeho smrti, že trvají při stíhání (§ 15).

2. Jde-li o nesvéprávného oprávněného, o korporaci, politickou organisaci nebo periodický tiskopis, počítá se lhůta ode dne, kdy oprávněná osoba se dověděla o činu i pachateli, a je-li oprávněných několik, kdy se první z nich o činu i pachateli dověděla. Ustanovil-li zástupce nesvéprávného soud, nepočíná se lhůta dříve, než soud zpravil osobu o jejím ustanovení (§ 16).

3. Došlo-li ve lhůtě žalobní soudu neb státního zastupitelství trestní oznámení o činu, který se stíhá k veřejné žalobě podle jiného zákona, než tohoto (na př. pro ublížení na těle), může osoba oprávněná stíhati týž čin podle tohoto zákona soukromou žalobou své právo uplatniti i po projití lhůty žalobní, jestliže řízení se skončilo jinak, než odsuzujícím rozsudkem. Musí tak však učiniti do patnácti dnů od doby, kdy byla státním zástupcem nebo soudem vyrozuměna o odložení udání, zastavení řízení neb osvobozujícím rozsudku, a nebyla-li vyrozuměna, tedy do dvou měsíců od této události, rozumí se, předpokládajíc, že zatím trestnost činu neuhaslá promlčením (§ 17, odst. 2.). Oprávněný může si ovšem již také dříve zajistiti své právo žalobní, a to podle § 23, odst. 3., pouhým ústním neb písemným návrhem na

stíhání pro případ, že by obviněný nebyl potrestán na návrh státního zástupce. (O případě konkurence soukromého práva žalobního s veřejnou žalobou podle tohoto zákona podanou, viz § 21, vyložený níže.)

4. Zúčastnilo-li se téhož činu několik osob a stíhá-li oprávněný jen některou z nich, může ostatní stíhati jen, jestliže si před smírem nebo skončením průvodního řízení právo žalobní vyhradil (§ 17, odst. 3.). Podobně v opačném případě, jde-li mezi týmiž osobami o několik činů trestných podle tohoto zákona. I tu si musí oprávněný před smírem, resp. před koncem průvodního řízení vyhraditi stíhání pro činy do té doby spáchané, pokud ovšem již tehdy o nich i o pachateli věděl. To platí dokonce i o žalobách navzájem, totiž o činech vzájemně spáchaných, které jsou ve skutkové souvislosti s činem, pro něž došlo k hlavnímu přelíčení. Tu dokonce se prodlužuje žalobní lhůta ustanovením, že žalobu navzájem je možno podati, byla-li vyhrazena, ještě do patnácti dnů po smíru nebo po ukončení průvodního řízení, třeba by normální žalobní lhůta byla již proběhla. Tim se má čeliti nepřistojnosti nyní obvyklé, že oprávněný obávající se žaloby navzájem, čeká s podáním žaloby do posledního dne lhůty, aby druhou stranu připravil o právo žalobní. Výhradou stíhání nemění se ovšem příslušnost soudu, takže vyhrazenou žalobu jest podati u soudu obecně příslušného.

Velmi spornou otázku souběhu žalobních práv, totiž případ, že z téhož činu vzniklo žalobní právo několika osobám, řeší zákon v § 20 tak, že tato práva jsou vzájemně nezávislá, že však se má konati o všech žalobách jediné řízení a vynésti jediný rozsudek. Poněvadž však tu jde o jediný čin, nemůže obviněný býti odsouzen k vyššímu trestu, než by jej stíhl v jednotném řízení, ani tehdy, když o činu se rozhoduje v řízeních oddělených. Jen v případě několika oprávněných stíhatí čin spáchaný proti zeměmělu neb čin spáchaný proti periodickému tiskopisu, konsumuje se právo žalobní pravoplatným rozhodnutím o žalobě podané jednou z nich (§ 20).

Výjimkou stíhají se činy trestné podle tohoto zákona k žalobě veřejné.

Veřejnou žalobou ke zmocnění se stíhají tyto činy, míří-li:

1. proti zákonodárnému sboru, jeho předsednictvu, výboru nebo komisi (zmocnění udílí předsednictvo zákonodárného sboru);
2. proti vládě, jež tu dává zmocnění sama;
3. proti soudu nebo takovému úřadu nebo sboru, který po zákonu je povolán k výkonu veřejné správy (zmocnění tu dává sbor sám, za soud neb úřad zpravidla přednosta nadřízeného soudu nebo úřadu, jen jde-li o soud neb úřad nejvyšší stolice, tedy přednosta tohoto soudu neb úřadu);
4. proti branné moci, četnictvu, sboru stráže bezpečnosti

nebo některé samostatné jejich části (zmocnění udílí ministr vnitra, a jde-li o brannou moc nebo její část, ministr národní obrany) (§ 14).

Zmocnění jest vykázati nejpozději při podání obžalovacího spisu a může býti odvoláno do doby, kdy soud první stolice počal prolašovati rozsudek. Dání zmocnění i jeho odvolání platí ovšem vždy jen stran toho obviněného, jenž je v příslušném prohlášení uveden. V řízení před okresními soudy má se zmocnění prokázati již zároveň se žádostí za stíhání. Nestalo-li se tak, vyzve soud veřejného žalobce, aby vykázal zmocnění, a určí mu k tomu lhůtu.

Rovněž ke zmocnění se stíhá čin trestný podle tohoto zákona, míří-li proti soudci, proti veřejnému úředníku nebo orgánu nebo proti osobě v činné vojenské službě, a vztahuje-li se na výkon jejich pravomoci nebo povolání. Tu však jest i veřejná žaloba vázána na lhůtu platnou pro žalobu soukromou: jest k ní třeba zmocnění uraženého, a nemůže-li býti slyšen, zmocnění úřadu (velitelství) jemu nadřízeného, a není-li ho, tedy zmocnění vlády.

Konečně stíhá se k veřejné žalobě kterýkoliv čin trestný podle tohoto zákona (i výčitka trestního stíhání neb trestu, jež není nikdy ke zmocnění stíhatelná), míří-li proti hlavě cizího státu nebo proti jejímu zástupci, uznanému vládou republiky a byl-li spáchán při výkonu jejich pravomoci nebo pro tento výkon. Podmínkou jest však vzájemnost a žádost cizí vlády neb zástupce uznaného vládou republiky. Tu tedy nejde o zmocnění, nýbrž vzájemnost, i potřebnou žádost musí soud zkoumati jako podmínku žalobního práva státního zástupce v kterémkoliv stadiu řízení, a odvolání žádosti jest jen státnímu zástupci podnětem k ustoupení od stíhání.

V obou posléze uvedených případech konkuruje právo k soukromé obžalobě s právem k obžalobě veřejné. Tento souběh žalobních práv řeší § 21 tak, že osoba oprávněná k žalobě soukromé může se toliko připojiti k řízení zahájenému k žalobě veřejné jako soukromý účastník. Má právo učiniti návrh na to, aby v rozsudku osvobozujícím, vyneseném po úspěšném provedení důkazu omluvitelného omylu, bylo vyřknuto, že pravdivost inkriminovaného tvrzení nebyla dokázána, jakož i návrh na uveřejnění rozsudku odsuzujícího. Zvláště však má na rozdíl od § 49 tr. ř. právo na opravné prostředky stejně jako soukromý žalobce. Pravoplatným zastavením trestního řízení nebo rozsudkem konsumuje se i konkurující právo žalobní. Bylo-li však řízení zastaveno jen proto, že veřejný žalobce upustil od stíhání, může osoba k soukromé žalobě oprávněná uplatnití své žalobní právo, a to buď tím, že podá soukromou žalobu nebo prohlásí, že přejímá stíhání. To však musí učiniti ihned, ustoupí-li veřejný žalobce od stíhání při jednání, při němž byl přítomen, jinak do patnácti dní od doby, kdy jej soud o zastavení zpravil, a nebyl-li zpraven, do dvou měsíců od právní moci zastavení. V opačném případě, jest-

líže státní zástupce převzal stíhání pro čin, pro nějž již bylo zavedeno řízení k žalobě soukromé, má podání žaloby stejný účinek, jako připojení k trestnímu řízení i jako prohlášení o převzetí stíhání.

7. V řízení pro přečiny podle tohoto zákona a pro přešupek zanedbání povinné péče (jenž náleží před krajský soud podle § 16 zák. o urázkách tiskem č. 124/24 a vyhl. č. 145/33) nastává zvláštnost potud, že přípravné řízení koná se vždy ve formě přípravného vyšetřování. Než však k němu dojde, musí žalobce podat žádost o trestní stíhání a musí býti provedeno smírčí řízení. V žádosti o trestní stíhání vyličí děj, uvede důkazy a obsah inkriminovaného tiskopisu. O této žádosti rozhodne předseda kmetského soudu podle stejných zásad, jako vyšetřující soudce rozhoduje o návrhu na zahájení přípravného vyšetřování. Také on, nemínil-li návrhu vyhověti, vyžádá si rozhodnutí radní komory. Jinak provede sám (nebo soudce jím k tomu ustanovený), nebo v případě, že se tím jednání usnadní, urychlí neb zlevní k jeho dožádání provede přednosta okresního soudu (nebo soudce jím k tomu ustanovený) řízení smírčí. K němu obešlou se strany, obviněnému současně se doručí stejnopis žádosti o trestní stíhání, i osoby zúčastněné. Zúčastněnými nazývá zákon osoby, jež postihuje nějaké ručení nebo jimž by rozsudkem mohla býti uložena nějaká povinnost. Jsou to podle § 10 zák. o urázkách tiskem č. 124/24 a vyhl. č. 145/33 vlastník a vydavatel periodického tiskopisu, resp. tiskař tiskopisu neperiodického (§ 13, al. b t. z.), kteří ručí za útraty i za trest peněžítý, a to podle § 11 t. z. za trest peněžítý subsidiárně, za útraty solidárně. Zvláštní řízení smírčí odpadá, jestliže osoba k soukromé žalobě oprávněná nastupuje místo státního zástupce, jenž čin stíhá podle jiného, než tohoto zákona, v případě, když státní zástupce ustoupil od stíhání, když již o věci se konalo hlavní přeličení (§ 24, odst. 4.).

Nedojde-li ke smíru, může kterákoliv strana neb zúčastněná osoba navrhnouti, aby soudce smírčí rok řídící rozhodl o tom, jaké zástupčinnosti by pokládal za přiměřené. Poněvadž soudce má o takovém návrhu rozhodnouti, může jej ovšem též zamítnouti, má-li za to, že jen trest bude dostatečným zástupčinností. Jinak má buď ihned nebo do osmi dní stanoviti přiměřené zástupčinnosti, i jeho bližší modalities, jmenovitě lhůtu s účinkem, že před uplynutím lhůty nelze konati hlavní přeličení, a že v případě, že zástupčinnosti bylo dáno nebo v částech závislých na vůli žalobcově pro jeho bezdůvodný odpor dáno býti nemohlo, soud vynese sice odsuzující rozsudek, ale upustí podle § 9, odst. 1., al. 2, od potrestání; tu také může soud, ač vynesl rozsudek odsuzující, zprostiti odsouzeného zcela nebo z části od závazku nahraditi žalobci útraty, ovšem pokud vzešly od dání zástupčinnosti (§ 34, odst. 5.). Proti výroku soudcovu o zástupčinnosti lze si do tří dní stěžovati ke krajskému soudu, jenž rozhodne ve sboru tří

soudců, dav dříve odpůrci stěžovatelovu možnost se o stížnosti vyjádřiti (§ 26). Nedostavi-li se některá strana k smírčímu roku, má se za to, že smír odmítá; připouští se však restitutio in integrum, ale jen jednou. Nedojde-li ke smíru, koná se přípravné vyšetřování, ale k urychlení věci má obviněný býti vyslechnut hned soudcem konavším smírčí rok, jenž z tohoto důvodu není vyloučen z účasti na hlavním přelíčení. Útraty jednání nezakoučeného smírem patří k nákladům trestního řízení. Toto smírčí jednání koná se i, stíhá-li se čin k žalobě veřejné (§ 23, odst. 1. a contr.).

Také v řízení před soudem okresním nemůže soudní řízení býti zahájeno, dokud nebylo provedeno řízení smírčí, jenže toto se nekoná před soudem, nýbrž před zvláštními důvěrníky soudními, zvanými smírčími. Předchozího smírčího řízení netřeba: je-li čin stíhán k žalobě veřejné (§ 23, odst. 1.), bydlí-li strany v obvodě různých soudů okresních nebo v obvodu soudu, v němž smírčí řízení nebylo zavedeno, není-li tu příslušného smírčího nebo je-li tento vyloučen, konečně byl-li čin stíhán veřejným žalobcem podle jiného zákona trestního a ustoupil-li veřejný žalobce potom, když již o věci se konalo hlavní přelíčení (§ 27).

Zpravidla je věci osoby oprávněné k soukromé žalobě, aby písemnou neb ústní žádostí u příslušného smírčího (jímž jest smírčí, v jehož obvodě bydlí obě strany, nebo nebydlí-li v obvodě téhož smírčího, smírčí v sídle okresního soudu nebo ustanovený pro bydlíště obviněného), dala podnět k smírčímu řízení. Potvrzení o vykonaném smírčím řízení připojí pak k žádosti o stíhání. Podá-li však žádost bez tohoto potvrzení, postoupí ji soud příslušnému smírčímu, jenž výsledek smírčího řízení na žádosti poznamená a ji soudu vrátí.

K smírčímu řízení obešlou se obě strany. Nedostavení pokládá se za zamítnutí, ale jest přípustna jedna restitutio in integrum. Dojde-li ke smíru a nelze-li závazek smírem převzatý ihned splniti, určí smírčí nový rok. Neprokáže-li se nejdéle při tomto roku průkazem obviněného nebo prohlášením žalobce, že podmínka smíru byla splněna, má se za to, že ke smíru nedošlo. Nedojde-li ke smíru, náleží útraty smírčího řízení, vyjímajíc útraty právního zastoupení stran, k útratám trestního řízení. Dojde-li ke smíru a nedohodnou-li se strany na jiném, nese každá strana své útraty (§ 29).

Po dobu, po níž se koná smírčí řízení, staví se jak lhůta promlčecí, tak lhůta žalobní (§ 31).

Smírčí budou ustanoveni v těch okresích, pro něž bude vládním nařízením smírčí řízení zavedeno (§ 43, odst. 2.), presidentem krajského soudu z osob navržených okresním výborem. Smírčí musí býti k tomu způsobilý, nestranný, bezúhonný, požívati veřejné důvěry a volebního práva v obci, a musí dále býti starší 26 let a bydliti v obvodě, pro který jest ustanoven a který určí okresní zastupitelstvo. Na činnost smírčího dozírá přednosta

okresního soudu. Smírčí může býti presidentem krajského soudu po slyšení okresního výboru úřadu zbaven za podmínek uvedených v § 36. Místnosti a věcné potřeby poskytne obec, pro niž jest zřízen. Jejich odměna bude určena vládním nařízením.

Další zvláštnosti řízení týkají se veřejnosti hlavního přelíčení, opravných prostředků a útrat.

Věřejnost hlavního přelíčení může vedle důvodů obecných býti také vyloučena souhlasným návrhem všech stran. Rozsudek ovšem se podle § 101, odst. 2. úst. l., vždy vyhláší veřejně.

O opravných prostředcích, totiž o odvolání z výroku o úspěchu důkazu pravdy, o upuštění od potrestání a o uveřejnění rozsudku zmínil jsem se shora.

K útratám trestního řízení patří v řízení podle t. z. nutná vydání stran. Je-li žalobcem politická organizace, která není právníkem osobou nebo periodický tiskopis, stihá závazek k hrazení útrat osoby, které za ně vykonávaly oprávnění k soukromé žalobě. Upustil-li soud od potrestání, je podle obecných zásad odsouzený povinen hraditi náklady. Ale soud může jež zprostiti závazku k hrazení útrat zcela nebo z části, byla-li urážka vyprovokována, nebo došlo-li k upuštění od potrestání, poněvadž obviněný dal dostiučinění, v tomto případě ovšem jen pokud jde o útraty, jež následovaly po dostiučinění. Podobně má soud útraty přiměřeně mezi strany rozdělit, šlo-li o několik činů a k odsouzení došlo jen pro některý z nich. Došlo-li konečně k osvobození jen pro důkaz omluvitelného omylu, nese každá strana své útraty (§ 34).

Protahování sporu čelí ustanovení § 34, odst. 6., svévolnému podávání opravných prostředků (§ 35).

8. Ustanoveními t. z. byly podstatně změněny předpisy zákona o urážkách tiskem č. 124/24 Sb. jednak tím, že některé zásady, jako obligatorní pokus smíru, přípustnost uveřejnění rozsudek, rozšířeny na útoky na čest vůbec, jednak že některé zvláštnosti zák. č. 124/24 Sb., jež se neosvědčily, byly zrušeny, jako zvláště odiosní předpisy o jmenování původce odpovědným redaktorem, předpis o odškodném za příkoří, konečně dvojsečný předpis o lhůtě k průvodním návrhům při důkazu pravdy, jehož cíle, totiž členení svévolnému protahování sporu, účelněji se dosáhne svrchu zmíněným předpisem § 34, odst. 6., podle něhož straně, která ve zřejmém úmyslu protahovati řízení nabídla důkazy, které mohla již uplatniti dříve, může soud, nehledě na výsledek trestního řízení, uložit, aby nahradila odpůrci zcela nebo z části útraty, které mu z provádění takového důkazu vzešly. Na návrh odpůrce nebo z úřední moci může soud vyzvati stranu, aby osvědčila, že takové důkazy dříve uplatniti nemohla. Také nyní daná možnost, konati za souhlasu stran řízení pro přečin před krajským soudem bez účasti kmetů, odpovídá asi získaným zkušenostem.